

DOR: 20.1001.1.26453800.1399.4.7.9.4

Reflection of the Holy Defense in the Poems of *Settar Sowghy*

Mehdi Mohammadinejad ^{1*}

Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Golestan University

Kamaleddin Arekhi ²

Ph.D. in Persian Language and Literature, University of Sistan and Baluchestan

(Received: 05/04/2020; Accepted:21/07/2020)

Abstract

The Islamic Revolution of Iran transformed the intellectual, doctrinal, social and political foundation of Iran's society; consequently, the Imposed War and the Holy Defense had also a tremendous effect on the thoughts and feelings of the people. Regarding the fact that Iran's society is composed of different ethnic groups, all of whom have participated in the revolution and Holy Defense, the question of whether these events have had an impact on national and ethnic literature may naturally be raised. Sattar Sowghi is a contemporary Turkmen poet whose poems abundantly reflect the ideas of the Holy Defense and Islamic Revolution. Martyr and martyrdom, disabled veterans, freedmen, patriotism, anti-arrogance, etc. are among the prominent themes of this committed and ritual poet. This article analyzes the prominent themes of Holy Defense Literature in the works of this poet employing an analytical and content description and library method.

Keyword: *Sattar Sowghi, Holy Defense, Islamic Revolution, contemporary poetry, Turkmen.*

1 . Corresponding Author: mehdimohammad66@yahoo.com

2 . arekhi_kzat@yahoo.com

بازتاب دفاع مقدس در اشعار ستار سوقی

مهدی محمدی نژاد^{۱*}

استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه گلستان

کمال‌الدین آرخی^۲

دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان

(تاریخ دریافت: ۹۹/۰۱/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۴/۳۱)

صفحات: ۱۴۲-۱۳۳

چکیده

انقلاب اسلامی ایران، زیربنای فکری، اعتقادی، اجتماعی و سیاسی جامعه ایران را دگرگون کرد؛ به دنبال آن جنگ تحمیلی و دفاع مقدس نیز تأثیرات شگرفی در اندیشه و روحیات مردم به جا گذاشت. با توجه به اینکه جامعه ایران از اقوام متنوعی تشکیل یافته و همه این اقوام در انقلاب و دفاع مقدس مشارکت داشتند؛ این سؤال پیش می‌آید که آیا این حوادث در ادبیات ملی و قومی تأثیرگذار بوده است؟ ستار سوقی (sowghi) شاعر معاصر ترکمن است که اندیشه‌های دفاع مقدس و انقلاب اسلامی در اشعار او بازتاب فراوانی داشته است. شهید و شهادت، جانبازان، آزادگان، میهن‌دوستی، استکبارستیزی و... از مضامین برجسته شعر این شاعر متعهد و آیینی است. این مقاله به روش کتابخانه‌ای و با تحلیل و توصیف محتوا مضامین برجسته ادبیات دفاع مقدس را در آثار این شاعر تحلیل می‌کند.

کلمات کلیدی: ستار سوقی، دفاع مقدس، انقلاب اسلامی، شعر، ترکمن، معاصر.

۱. * نویسنده مسئول: mehdimohammad66@yahoo.com

۲. arekhi_kzat@yahoo.com

۱- مقدمه

ایران، کشوری پهناور با تنوع قومیتی بسیار است. قوم ترکمن یکی از این اقوام ایرانی است که در کرانه شرقی دریای خزر ساکن شده‌اند و فرهنگ، آداب و رسوم، اسطوره‌ها و باورهای خاص خود را دارند. در طول تاریخ تأثیر و تأثر متقابلی بین ادبیات فارسی و ادبیات ترکمن وجود داشته است. در دوره معاصر، وقوع انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، دست‌مایه‌ای برای حضور فعال قوم ترکمن در عرصه فرهنگی و تأثیرپذیری آنان از ارزش‌های انقلابی شده است. دفاع مقدس با تأثیر عمیقش بر ادبیات ایران، یکی از مهمترین عرصه‌های ظهور اشعاری خاص به‌شمار می‌آید.

«چرا که حادثه‌های بزرگ و رویدادهایی که بازتاب و تأثیر ژرف و عمیق در زندگی و تاریخ جامعه - های انسانی دارند، همراه با خود، فرهنگ، ادبیات، هنر و چشم‌اندازهایی تازه می‌آورند.» (سنگری، ۱۳۸۰: ۹۹).

«در دوران دفاع مقدس، شاعران توانستند الگوهای اساطیری و فرهنگ گذشته ایران و اسلام را در بیان رشادت‌های رزمندگان در اشعارشان متجلی سازند» (شامیان‌ساروکلابی و حسینی، ۱۳۹۳: ۱۵۴).

اندیشه‌های مربوط به دفاع مقدس، مضمون بسیاری از اشعار شاعران ترکمن است. ستار سوقی (م ۱۳۲۵) از آن دسته شاعران آیینی ترکمن است که شاخصه‌های ادبیات دفاع مقدس در آثار او جلوه‌گری می‌کند. استکبارستیزی، فرهنگ شهادت، آزادگان، جانبازان، مادران چشم‌انتظار و... در اشعار او به وفور نمود داشته است. در این نوشتار تلاش می‌شود این عناصر در شعر او نقد و بررسی شود.

۱-۱. بیان مسأله، هدف و ضرورت تحقیق

با توجه به اهمیت فرهنگی و تأثیر و تأثر متقابلی که بین ادبیات فارسی و ادبیات ترکمن وجود دارد و تلاش دشمنان ایران برای ایجاد تفرقه بین قومیت‌های ایرانی و از بین بردن ارزش‌های انقلابی، این ضرورت اجتناب‌ناپذیر می‌نماید که اهمیت ارزش‌های انقلاب، دفاع مقدس و میهن‌دوستی در شعر اقوام ایرانی بررسی شود.

۱-۲. پیشینه تحقیق

درباره شاخصه‌های دفاع مقدس در اشعار شاعران مختلف، تحقیقاتی صورت گرفته است؛ از جمله شکرالله پورالخاص و سید مهدی صادقی (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای با موضوع «دفاع مقدس در آیین مثنوی‌های انقلاب اسلامی» به بررسی ویژگی‌های ادبیات دفاع مقدس در مثنوی‌های شعر انقلاب پرداخته‌اند. در این پژوهش مهم‌ترین ویژگی این مثنوی‌ها تغییر در محور عمودی خیال و تلفیق حماسه، عرفان و دین عنوان شده است. مریم شریفی نسب (۱۳۹۳)، در مقاله «بازتاب مفهوم وطن در شعر دفاع مقدس» به تحلیل این موضوع در اشعار شاعران معاصر پرداخته است، اما در اشعار ستار سوقی و دیگر شاعران ترکمن تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است.

۱-۳. روش و سؤال تحقیق

این مقاله به روش کتابخانه‌ای و با تحلیل و توصیف محتوا این سؤال را بررسی می‌کند که مضامین برجسته ادبیات دفاع مقدس در آثار ستار سوقی، شاعر ترکمن، کدام‌اند؟

۲. بازتاب دفاع مقدس در اشعار ستار سوقی

پیش از بررسی مضامین دفاع مقدس در آثار این شاعر، ابتدا نگاهی گذار به زندگی و آثار وی می‌کنیم.

۲-۱. ستار سوقی و آثارش

ستار سوقی متخلص به ساوچی (sowchi) یکی از مشهورترین شاعران معاصر ترکمن است. وی در سال ۱۳۲۵ در روستای صحنه سفلی از توابع شهرستان آق قلا، در استان سرسبز گلستان در خانواده‌ای فرهنگ‌دوست به دنیا آمد. از حدود شانزده سالگی شروع به سرودن شعر کرد. وی شاعری اجتماعی و متعهد به‌شمار می‌رود. اندیشه‌های انقلابی و مضامین مربوط به جنگ تحمیلی در آثار او بازتاب فراوانی یافته‌اند. از وی تاکنون سه مجموعه شعر به چاپ رسیده است که عبارت‌اند از: ساوچی، بوشلیق و گیجه‌لر. ساوچی به معنای قاصد، اولین بار در سال ۱۳۷۱، در ۱۷۰ صفحه، توسط انتشارات صهبا-تهران، در قطع رقعی به چاپ رسید و بار دوم در سال ۱۳۸۱ توسط انتشارات مختومقلی-گرگان به چاپ رسید. مجموعه شعر بوشلیق به معنی مژدگانی را سال (۱۳۸۹)، در ۲۱۰ صفحه، انتشارات مختومقلی-گرگان چاپ کرد و مجموعه گیجه‌لر شعرهای اولیه اوست که با همکاری ابراهیم بدخشان به چاپ رسیده است.

۲-۲. ادبیات انقلاب و دفاع مقدس

پس از انقلاب اسلامی ایران نوع خاصی از ادبیات به‌وجود آمد که صورت و معنای خویش را از مفاهیم و اصطلاحات برخاسته از قضایای مربوط به جنگ و رشادت و ایثار برگزید و با عنوان ادبیات انقلاب شناخته شد.

«کلیه آثاری که در حال و هوای جنگ و با موضوع آن پدید می‌آید، ادبیات جنگ نامیده می‌شوند. این ادبیات ممکن است مستقیماً به توصیف صحنه‌های نبرد پردازد یا به‌طور غیرمستقیم مسائل مربوط به جنگ را در برگیرد» (محمدی‌روزبهنی، ۱۳۸۹: ۲۹).

امروزه بسیاری از بزرگان ادب فارسی، مضامین دفاع مقدس را به علت تأثیر عمیق آن بر ادبیات ایران، یکی از مهمترین ویژگی‌های شعر انقلاب به‌شمار می‌آورند. شعر انقلاب پیوند عشق، عرفان و حماسه است. عرفان در این گونه اشعار از اعتدالی آشکار برخوردار می‌شود. صوفیگری‌های یأس‌آلود، مریدتراشی‌ها، انتظارات طاق‌فرسای بی‌عمل در این گونه اشعار نمودی ندارد. عرفان در شعر انقلاب در مبارزه با طاغوت و در میدان آتش و گلوله و خون، در سنگرها و جبهه‌های نور در برابر ظلمت رقم می‌خورد. در شعر عارفانه انقلاب، عشق با شهادت، ایثار، خون و وصال محبوب می‌آمیزد سپس با حماسه و عاشورای حسینی همراه می‌شود. استفاده پررنگ از تلمیحات مذهبی و اسلامی از جمله وقایع عاشورا و مصائب کربلا، نقشی بسزا در دگرگونی محتوایی شعر انقلاب داشته است، تا آنجا که ردپای این تأثیر را در عناصر و واژگان شعری شاعران انقلاب نیز می‌توان مشاهده کرد. شهادت‌طلبی، فرهنگ انتظار، عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی از مهمترین موضوعات شعر آیینی است. شاعر در شعر خویش آنچنان ایثار و شهادت را به تصویر می‌کشد که گویی شجاعت را در مخاطب می‌پروراند و او را به صحنه مبارزه حق بر ضد باطل فرامی‌خواند. فرهنگ جهاد، شهادت و ایثار در وصایای شهدا نیز به نحو بارزی مشاهده می‌شود که با اندیشه‌ها، مضامین و تصاویر گوناگونی به تصویر در آمده است. شهادت در نگاه شهدا از چنان حُسن و جمالی برخوردار است که گویی معشوق و محبوب خویش را نظاره‌گرند. یاد شهدا و اندوه و حسرت از دست دادن ایشان همراه با نام و یاد واقعه کربلا از دیگر نمادهای فرهنگ شهادت در وصایاست. بنابراین؛

«ادبیات دفاع مقدس به مجموعه نوشته‌ها و سروده‌هایی گفته می‌شود که درونمایه موضوع آن، به مسائل هشت سال دفاع مقدس و پیامدهای آن باز می‌گردد. در نگاهی وسیع‌تر می‌توان طیفی گسترده‌تر و جغرافیایی فراخ‌تر برای این عنوان تصور کرد و با تکیه بر ویژگی‌های مقدس بودن که تداعی قلمرو الهی و دینی برای این نوشته‌ها و سروده‌ها می‌کند» (سنگری، ۱۳۸۰: ج ۳/ ۱۵).

۲-۳. دفاع مقدس به عنوان یک ژانر

دفاع مقدس یک ژانر به حساب می‌آید که خصوصیتی منحصر به فرد دارد، این ژانر موقعیت انسانی رزمندگان را در جنگ به تصویر می‌کشد. دفاع مقدس یک ژانر است؛ چرا که ما در جنگ، تمام رفتارهایی را که یک انسان می‌تواند در آن موقعیت انجام بدهد، مشاهده می‌کنیم. رفتارهای انسانی از قبیل درد، نگرانی، محبت، عصبانیت، انسانیت و... همگی در جنگ پیش چشم انسان نقش می‌بندند. جنگ یک موضوع عام است و به طور کلی در هر جامعه و ملتی پدیده‌ای ناپسند است، اما از زاویه‌ای دیگر مایه تبلور احساس مسئولیت افراد در جامعه و ایثار و شهادت و رشادت آنان می‌گردد. در دفاع مقدس خلوص و رشد معنوی موج می‌زد و در ادبیات دفاع مقدس باورهای دینی و ملی در هم آمیخته می‌گردد. در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان اشعار دفاع مقدس را به مضامین زیر تقسیم‌بندی نمود:

«۱- سروده‌ها و نوشته‌هایی که انسان را به ایستادگی در مقابل کشش سقوط آفرین روحی، معنوی دعوت می‌کند. ۲- سروده‌ها و نوشته‌هایی که ما را در مقابل ستم و بیداد ستمگران برمی‌انگیزانند یا تصویری از بیداد زمانه ترسیم می‌کنند و به هوشیاری در قبال آن‌ها دعوت می‌کنند. ۳- سروده‌ها و نوشته‌هایی که با تکیه بر اندیشه‌ها و آرمان دینی، تصویری از بیدادها و جنایات جهانی را ترسیم می‌کند. ۴- سروده‌ها و نوشته‌هایی که به هشت سال دفاع مقدس و تبعات آن (بازگشت آزادگان، بازگشت پیکر پاک مفقودالائرها، موضوع شهادت، بسیج و بسیجی‌ها، دلواپسی کم‌رنگ شدن ارزش‌های به یادگار مانده از شهیدان، رزمندگان و...) اختصاص دارد» (سنگری، ۱۳۸۰: ج ۳، ۱۵-۱۷).

۲-۴. شاخصه‌های دفاع مقدس در اشعار سوقی

مضامین جنگ و دفاع مقدس در اشعار سوقی نمود فراوانی دارد از جمله؛ خانواده‌های شهدا، استکبارستیزی، وطن‌دوستی، شهید و شهادت، اسرا و آزادگان که در ادامه مصادیق هر کدام ارائه می‌شود.

۲-۴-۱. جنگ و دفاع مقدس

در ادبیات دفاع مقدس علاوه بر مخالفت با جنگ، به آن دوران نگاهی تقدس‌گونه می‌شود که لحظه به لحظه آن روزها سرشار از شهادت‌طلبی مردان و زنانی است که تحت تأثیر آموزه‌های عاشورایی و با پشتوانه‌ای انقلابی، قدم در راه گذاشته‌اند و به خاطر حفظ کیان و باورهای دینی‌شان حاضرند جان خود را فدا کنند. شاعر و نویسنده ادبیات دفاع مقدس، خود را در برابر این حوادث و انعکاس آن‌ها در سروده‌ها و نوشته‌هایش مسؤول می‌داند.

«اگر شاعر در برابر این رخداد بزرگ و فراگیر، از خود خلاقیت نشان نمی‌داد در واقع پیش از ملت، به هستی خود به عنوان هنرمند خیانت کرده بود» (براهنی، ۱۳۷۱: ۱۸۴۶).

سوقی نیز در اشعار خود به این مسأله پرداخته است. او جنگ را نمی‌پسندد، اما دفاع مقدس را بر همه واجب می‌داند:

دوشوردی کوپ بیگیدی جاییلجاق	ناگهان‌دان اُروش توردی غابات‌دان
ایندی تویی گوران، گورجک ده	اونک درگنه یاراق بردی پولات‌دان
(سوقی، ۱۳۸۷: ۱۵۶)	

ترجمه: ناگهان جنگ شروع شد و انسان‌های زیادی را از اسب راحتی پیاده کرد. به جای راحتی و آسایش به دست آن‌ها اسلحه داد. در آن هنگام، همه اعم از متأهل و مجرد به جنگ رفتند.

یا

گور ناهیلی انسان لارا دوزمدینگ	ظالم اُروش سن عاصرلار بوبیندا
ظلما حق بریب تاریخ یازمادینگ	اوندا بیر حقیقتی سولدریب
(سوقی، ۱۳۸۱: ۱۷)	

ترجمه: ای جنگ ستمگر، در طول تاریخ چه انسان‌های بزرگی را از بین بردی. با این حال هیچ‌وقت به حقیقت توجه نکرده، تاریخ را به نفع خودت نوشتی.

۲-۴-۲. خانواده‌های شهدا

سوقی شاعری آیینی و مردمی است که خانواده‌های شهدا و اشک‌های مادران شهدا و... در اشعار او نمود داشته‌اند. او شاهد پرپر شدن جوانان وطن بوده است و تحت تأثیر این مشاهدات و اندیشه‌های ارزشی است.

«میزان ماندگاری حماسه‌ها بر لوح تاریخ و اشاعه فرهنگ آن‌ها به نسل‌های آتی، در گرو تلاشی است که بازماندگان و شاهدان صحنه‌های حوادث آن حماسه‌ها برای ترسیم آن انجام می‌دهند و شرح حماسه‌ها را به زبان قلم، بیان و هنر برای آیندگان باز می‌گویند» (سفندیاری، ۱۳۸۱: ۱۳۹).

آلب گدی یورک لری داغلا دی	ظالم اُروش سینگ یالی موتک لر چه
قره ساچین یوزه دوکیب آغلا دی	ناچار انه یکه فرزندین یادلاب
(سوقی، ۱۳۸۱: ۱۷)	

ترجمه: جنگ ظالمانه، هزاران تن مثل تو را با خود برد و سینه‌هایی را بریان کرد. مادری به یاد فرزندش موهایش را روی صورتش ریخت و گریست.

در قطعه شعری با عنوان «شهید برنلر اُچون» (برای آن‌ها که شهید داده‌اند) به تکریم خانواده‌های معزز شهدا تأکید می‌کند.

واطان سیزینگ غاشینگزدا منت دار	واطان اُچون شهید برن انسان لار
سیزیده پیک داغلار یالی قدرت بار	ظالم اُروشینگ جورین چکن مردان لار
(سوقی، ۱۳۸۱: ۱۳۸)	

ترجمه: ای انسان‌هایی که برای وطن شهید داده‌اید، وطن همیشه مدیون شماست. مردانی که سختی‌های جنگ ظالمانه را تحمل می‌کنید، در شما قدرت کوه‌ها نهفته است.

جگر بندین سوغات بریار واطانا آت‌دان	سیزیالی قهرمان آتا هم انه
ایلینگ باری شول ناکسی لعنت لار	سیزلار ناقدر خابار غاتانا
(همان، ۱۳۸)	

ترجمه: شما پدران و مادران قهرمانی هستید که جگر گوشه‌تان را برای وطن هدیه دادید. هر کس به شما بی‌احترامی کند، همه مردم آن‌ها را لعنت خواهند کرد.

مقدس تو پراغدا پایتگیز باردیر	قدرلی یورکده جایتگیز باردیر
گلجکده قهرمان توییتگیز باردیر	واطان سیزی سفرا سیندا خرم‌تار

(همان: ۱۳۸)

ترجمه: شما در این سرزمین مقدس سهیم هستید و در دل‌های قدردان ملت جای دارید. در آینده برای شما جشن قهرمانی برگزار خواهیم کرد و مردم از شما در سفره خود پذیرایی خواهند کرد.

و در شعر «انانگ گوزیاشی» (اشک چشمان مادر)، از زبان مادر شهیدی نقل می‌کند:

گیجه گوندیز یاتمدام	آیدیپ سینینگ جکادنگ
گویا گلجکک یالیدنگ	گیدن ایزینگ دپلاپ
یونه غایدپ گلمدینگ	سین انقلاب پرزندی
مینینگ یالی انه لنگ	موتگلپ یوره گی یاندی
یونه یاندی دیلیمیز	سووغات بولسون جانینگز
ایندی سیزه باش انگر	واطاننگ بار پرزندی

(همان: ۱۳۸)

ترجمه: با روایت داستان‌های تو شب و روز نخوایدم، ای فرزند انقلاب گویا می‌خواستی بیایی، اما هرگز برنگشتی. جگر هزاران مادر مثل من سوخت، جانان تقدیم وطن باد. اکنون فرزندان وطن برای شما تعظیم می‌کنند.

۲-۴-۳. استکبارستیزی

سوقی، شاعر متعهدی است و نسبت به مسائل اجتماعی و سیاسی خود را مسؤول می‌داند. ژان پل سارتر معتقد است:

«نویسنده‌ی متعهد، آن رؤیای ناممکن را از سر به در کرده است که نقش بی‌طرفانه و فارغانه‌ای از جامعه بشری ترسیم کند» (سارتر، ۱۳۴۸: ۴۳).

سوقی با استکبار و به‌خصوص آمریکا مبارزه می‌کند و مسبب همه جنایات جنگ تحمیلی را آمریکا می‌داند. وی در قطعه شعری با عنوان «ظالم آمریکا» (آمریکای ظالم)، از جنایات آمریکا در جنگ تحمیلی انتقاد می‌کند و به آمریکایی‌ها هشدار می‌دهد که روزی دنیا شما را از بین خواهد برد.

قان شهرینه اوردینگ سن خرم شهرینگ آدینی	خوزستانی اودا یاقدینگ قوی مادینگ هیچ زادینی
یریوزینده اولچریب یونگ قانلی اورشینگ اودینی	پنجه لنگ دن قان دامیب دور ظالم آمریکا سینینگ

پر یوزیندن ظلمینگی بیر گون کسر دونیا سینینگ

کردستانیم آواره دیر مرد زنان دربدر	وادریغا دوغان ایل لر نامسیم آریم گیدر
بالاسین یوقلاب انه لر بولدیلار خونین جگر	پنجه لنگ دن قان دامیب دور ظالم آمریکا

پر یوزیندن ظلمینگی بیر گون کسر دونیا سینینگ (سوقی، ۱۳۸۱: ۹۷)

ترجمه: ای آمریکای ظالم تو خرمشهر را به خونین شهر بدل کردی، خوزستان را در آتش سوزاندی و چیزی از آن به جا نگذاشتی. دنیا روزی تو را از بین خواهد برد. مردان و زنان کردستان آواره شده‌اند؛ دریغا برادرانم، ناموسم در حال پایمال شدن است. مادران به یاد جگر گوشه‌هایشان خونین جگر شده‌اند. ای آمریکای جنایتکار که از پنجه‌هایت خون می‌بارد؛ دنیا روزی تو را از بین خواهد برد.

۲-۴-۴. وطن دوستی

وطن در معانی متفاوتی به کار می‌رود؛ گاهی منظور از آن، کشوری است با محدوده جغرافیایی مشخص، گاهی به معنای بخشی از وطن کلی است که همان زادگاه شاعر باشد و زمانی نیز وطن آرمانی یا اعتقادی شاعر است که در عالم عرفان این معنی از وطن استفاده می‌شود. در اشعار سوقی بیشتر معنای اول کاربرد دارد. وطن او سرزمین مقدس ایران است.

سِسلن سینه ای موقاددس واطانم
توپراغندا غانلی شهید یاتانیم
پارس دوغانم عجیز غولوم توتانیم
بارئنگز بیرگیپ «من دییب سِسلن»

باشاسین، شو ینگیش گون دییب سِسلن

(همان: ۱۳۸)

ترجمه: ای وطن مقدس که در آغوشت شهدا خوابیده‌اند، فریاد بزن. برادران فارس من که همواره یاریگر من بوده‌اید، همه‌تان متحد شده، با غرور فریاد بزنید که وطن ما تا ابد زنده باد.

جایی دیگر درباره علت مقدس بودن وطن چنین سروده است:

شول سباب مُقدّس دیلیار اونگا
بیر پنجه توپراغین توغاب ادیلیار
گووک قانینگ دامیب دوغان یرنگا
ینه یورت آتا مکان دیلیار
(سوقی، ۱۳۸۱: ۳۱)

ترجمه: بدان سبب وطن، مقدس و خاک آن با ارزش است که ناف تو را در آنجا بریده‌اند.

او جوانان را به وفاداری به وطن دعوت می‌کند:

یکه بولما یالنگیز بولما دوستلی بول
داغدان اینن سیل لار یالی چاسلی بول
ینه توفرانگ مرد وفادار نسلی بول
واطانا وفاسیز بولماغین بالام
(سوقی، ۱۳۸۱: ۸۹)

ترجمه: فرزندان من، همیشه با مردم مهربان و با دشمن مانند سیل ویرانگر باشید. برای سرزمین مادری، مردانی وفادار باشید و هرگز برای وطن، بی‌وفا نباشید.

۲-۴-۵. شهید و شهادت

یکی دیگر از مضامین اشعار سوقی فرهنگ شهادت است.

«منظور از فرهنگ شهادت مجموعه ارزش‌ها، باورها، آگاهی‌ها، آداب، رفتار و اعتقادات تعالی‌بخش مربوط به شهید و شهادت، ایثار، ایثارگری و مؤلفه‌های مرتبط در فرهنگ سیاسی شیعه و ایران اسلامی برخاسته از قرآن کریم، آرمان‌های انقلاب اسلامی و پندار و کردار انقلابیون مبارز، شهدا و جامعه‌ایثارگران در فرآیند انقلاب اسلامی و دفاع مقدس است» (غفارپهشچین، ۱۳۹۰: ۵).

«فرهنگ ایثار و شهادت در ادبیات فارسی مضمون جدیدی نیست، اما در شعر انقلاب و دفاع مقدس از جمله مضامین والایی است که می‌توان آن را ارمغان عاشورا دانست» (نافلی، ۱۳۹۱: ۵۱۹).

سوقی شاعری مردمی و اجتماعی است و شهدا جایگاه خاصی در اندیشه‌های او دارند. در مجموعه شعر ساوچی درباره شهدای مفقودالاثر چنین سروده است:

یاد اولکاده خالدی سنینگ مزارینگ	داغلاز آغلاب شمال سنی هودیلار
آق داشلارا تاغما غویان غانینگ	بولیط آغلاب یاغمر آغلاب یودیلار
	(سوقی، ۱۳۸۱: ۱۷)

ترجمه: برای مزارت که در سرزمین بیگانه جا مانده، کوه‌ها می‌گریند و باد شمال برای تو لالایی می‌گوید. برف و باران با قطرات اشک، خون شما را که برای نشانی دادن روی سنگ‌های سفید گذاشته‌اید، می‌شویند.

او از شهدای جوانی یاد می‌کند که در دوران دفاع مقدس جان خود را نثار میهن کرده‌اند:

کوب شهید لر گشدی بیزدن آداماقدان سانی کان	خدای بردی، قربان محمد گزکی یاش قهرمان
	(سوقی، ۱۳۸۱: ۹۶)

ترجمه: شهدای زیادی از بین ما رفتند که شمارش پذیر نیستند، شهدای جوانی همچون خدای بردی و قربان محمد گزکی.

۲-۴-۶. اسرا و آزادگان

یکی دیگر از مضامین برجسته اشعار سوقی اسرا و آزادگان است. سوقی با اسرا و مادرانی که چشم‌انتظار بازگشت آن‌ها بوده‌اند، تصاویری زیبا آفریده است.

در شعر «صورتا باقیار گلین» (عروسی که به عکس خیره می‌شود):

ایشین غویب اُتوریب	صورتا باقیار گلین
توسداغدا یاتان یارین	غورساغنه غسیار گلین
	(سوقی، ۱۳۸۱: ۱۱۷)

ترجمه: عروس کارش را کنار گذاشته، به عکس خیره می‌شود و عکس یارش را که در چنگ دشمن اسیر شده، در آغوش می‌گیرد.

سانی بیر میلیونا یتدی شهید لنگ ماییب لارینگ	بلی بیر چاق سانی یوقدیر گلمدیک غایب لارینگ
	(سوقی، ۱۳۸۱: ۹۸)

ترجمه: شمار شهدا و جانبازان به یک میلیون رسید و هنوز تعداد زیادی در دست دشمن اسیرند.

وی در قطعه شعری با عنوان «بوگون» (امروز) که سال ۱۳۶۹ سروده به موضوع بازگشت آزادگان پرداخته است.

ییتن یوسف لر کنعانا	دولانیب گلیار بوگون
غارلاواچ لار آشیانا	دمبدم غونیار بوگون
ای صبا یاراد یلینگدن	لاله ریحان ایسینی
چونکی ایل لر توی توتیب دور	داغدا اود یانیار بوگون

ای گونش سن نورینگ ایچرا
تازه نور غاردینگ مگر
نه سبب دن چهره لردن
تازه نور یاغیار بوگون
(سوقی، ۱۳۸۱: ۱۳۶)

ترجمه: یوسفان گمشده امروز به سوی کنعان باز می‌گردند. پرستوها هر لحظه در آشیان فرود می‌آیند. ای صبا بوی لاله و ریحان را بپراکن، چرا که امروز روز جشن و پایکوبی است. ای خورشید مگر امروز نور خود را با چیزی آمیخته‌ای که از هر چهره نوری تازه می‌بارد.

۵. نتیجه‌گیری

ادبیات دفاع مقدس ژانری نوظهور است. مهم‌ترین نکته در این نوع از ادبیات، حفظ باورهای دینی و ملی است. ادبیات دفاع مقدس تحت تأثیر باورهای مذهبی و ایدئولوژیکی است. بررسی ادبیات نوظهور دفاع مقدس در اشعار شاعران اقوام مختلف ایرانی باعث تحکیم انگیزه‌های ملی و نشان دادن وحدت اقوام ایرانی می‌شود. از طرفی گستره ارزش‌های انقلابی و ملی ایرانی و نفوذ آن در دل‌ها را نشان خواهد داد. از آنجا که ادبیات از مسائل اجتماعی و سیاسی و محیط اطراف تأثیر می‌پذیرد، اندیشه‌های انقلابی نیز در ادبیات اقوام مختلف ایرانی انعکاس یافته است. ستار سوقی از جمله شاعران آیینی و انقلابی ترکمن است که دفاع مقدس و ارزش‌های مرتبط با آن در آثارش بازتاب گسترده‌ای داشته است. شهدا، اسرا، جانبازان، آزادگان و حوادث پس از جنگ همچون صبر و استقامت خانواده‌های شهدا، مادران چشم‌انتظار و... از جمله مضامین برجسته در اشعار اوست.

فهرست منابع

- ۱- براهنی، رضا. (۱۳۷۱). *طلا در مس*. تهران: ناشر نویسنده.
- ۲- سارتر، ژان پل. (۱۳۴۸). *ادبیات چیست؟*. ترجمه ابوالحسن نجفی. تهران: زمان.
- ۳- سوقی، ستار. (۱۳۸۱). *ساوچی*، چاپ دوم. گرگان: انتشارات مختومقلی فراغی.
- ۴- _____ (۱۳۸۷). *بوشلق*. گرگان: انتشارات مختومقلی فراغی.
- ۵- سنگری، محمدرضا. (۱۳۸۰). *نقد و بررسی ادبیات منظوم دفاع مقدس*، ج ۱ و ۳. تهران: انتشارات پالیزان.
- ۱۰- اسفندیاری، خلیل. (۱۳۸۱). معرفی، نقد و گزارش: کتب دفاع مقدس - بایدها و واقعیتهای فصلنامه پژوهشی اندیشه انقلاب اسلامی، شماره ۳، صص ۱۳۹-۱۴۹.
- ۱۱- شامیان ساروکلایی، اکبر؛ حسنی، غلامرضا. (۱۳۹۳). تلفیق هویت ملی، دینی و تاریخی و کارکرد آن در شعر دفاع مقدس. *مجموعه مقالات پنجمین کنگره سراسری ادبیات پایداری*، به کوشش دکتر احمد امیری خراسانی، جلد دوم، صص ۱۵۳-۱۶۷.

۱۲- غفاری هسجین، زاهد؛ دژگیر، مریم. (۱۳۹۰). «جایگاه فرهنگ ایثار و شهادت در فرهنگ سیاسی تشیع با تأکید بر نقش آن در پیروزی انقلاب اسلامی». همایش ملی فرهنگ ایثار و شهادت. قم: انتشارات دانشکده اصول الدین.

۱۳- نافلی، مریم. (۱۳۹۱). «بازتاب درونمایه اشعار فرید (قادر طهماسبی) شاعر انقلاب و دفاع مقدس». نشریه ادبیات پایدار، سال سوم، شماره ششم، صص ۵۰۱-۵۳۱.